

Per al catalanisme de progrés,
l'autogovern, per una banda,
i la integració i la cohesió
social, per una altra,
esdevenen els dos objectius
essencials de la nostra
proposta. El tercer objectiu,
que a més de lligar-los els
articula, és el federalisme.

Catalanisme, federalisme i justícia social*

Miquel Iceta

Quan em van demanar un títol per a la conferència d'avui, després de pensar-m'hi molt, vaig escollir el de «Catalanisme, federalisme i justícia social». Podria haver estat més breu, podria haver triat: «El projecte polític del PSC». Però «Catalanisme, federalisme i justícia social» té un clar avantatge, perquè no sols és el projecte del PSC sinó que és el projecte de la majoria dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya.

He triat un tema de definició política i ideològica, que ens permet orientar la nostra actuació, avaluar els resultats que obtenim, distingir-nos d'altres projectes polítics, i mostrar el nostre perfil propi quan governem en coalició amb altres forces polítiques.

El nostre gran repte és enfortir la vigència i l'eficàcia del projecte del socialisme democràtic, catalanista i federalista, per impulsar les reformes necessàries que facin avançar la justícia social i per construir l'Espanya plural en la que sigui compatible la millora de l'autogovern de Catalunya, la transferència de competències i recursos als Ajuntaments, el reconeixement del caràcter plurinacional, pluricultural i plurilingüístic de l'Estat, i el desenvolupament d'un projecte compartit pels pobles d'Espanya que impulsi una Europa unida i forta capaç de promoure la democràcia, els drets humans i el progrés econòmic i social arreu del món.

Quin és l'objectiu del socialisme?

El socialisme té com a objectiu la reducció i la progressiva eliminació de les desigualtats i la injustícia. Desigualtats de renda, de poder, d'informació, de formació, d'oportunitats. Quan les desigualtats són permanents, cròniques, hereditàries, creixents, i generadores de noves desigualtats, causen la injustícia que volem eradicar. Com hem de lluitar també contra la precarietat, contra la inseguretat, contra la incertesa sobre el futur que plana sobre els jo-

Viceprimer secretari
i portaveu del PSC

51

L'autor desgrana en el present treball tres conceptes nuclears del socialisme democràtic català –catalanisme, federalisme i justícia social– i les seves interrelacions a partir de sis afirmacions sentides com a conviccions íntimes: la fidelitat a la història i als valors que donen sentit al projecte socialista; que només amb valors i bones intencions no s'arriba enlloc; que tota transformació ha de partir d'una anàlisi acurada de la realitat; que la democràcia és el requisit indispensable per impulsar la transformació de la realitat a través de la política; que la democràcia no pot quedar reduïda a la participació electoral; i que sense partits polítics no pot organitzar-se la democràcia. Una aportació teòrica amada però de realisme pragmàtic: «Els ciutadans no s'equivoquen. Quan guanyem és que ho hem merescut. Quan perdem, és que no ho hem fet prou bé. I si es redueix el nostre suport electoral, cal buscar les causes, en primer lloc, en la feina realitzada i en les propostes que hem formulat als electors», ens recorda l'autor.

ves i les classes populars, els que viuen del fruit del seu treball, de la seva pensió, les famílies amb dificultats per arribar a final de mes.

Som plenament conscients que la lluita contra les desigualtats i la construcció d'una societat més justa, impliquen en primer lloc la capacitat d'impulsar el dinamisme econòmic de la nostra societat i l'augment del seu potencial solidari dins i fora de les nostres fronteres.

La nostra història col·lectiva comença el dia que una persona es rebel·la contra la injustícia. Som el partit de la justícia social, fill del moviment obrer, inspirat pels valors de la Il·lustració. Nosaltres som aquests.

La història del moviment obrer i dels partits d'esquerra està farcida d'incertesa, d'errors, de sacrificis, d'exaltació, de conquestes socials. És l'esforç permanent d'impulsar reformes que ens acostin a la societat justa que volem. Una història d'optimisme, perquè els valors que la inspiren han anat arrelant progressivament al cor i al cervell de les persones esdevenint punt de trobada, convertint-se en el sentit comú generalment acceptat. Valors de democràcia, igualtat de drets, solidaritat amb els que més ho necessiten, rebel·lia davant de situacions d'explotació. Elements tots ells compartits en els seus inicis de forma ben minoritària, però que han acabat esdevenint definitoris de la nostra civilització.

Abans d'entrar en el tema de la conferència, crec convenient fixar en sis afirmacions el marc en el que cal desenvolupar el nostre projecte.

Primera afirmació. Una afirmació de fidelitat a la història i als valors que donen sentit al projecte socialista. Si oblidem que el socialisme és un projecte per transformar la realitat en un sentit de justícia social, no sols traïm la nostra història i els nostres valors, sinó que el nostre projecte perdria el seu sentit en limitar-se tant sols a una gestió ben intencionada i eficient dels afers públics. Nosaltres no podem oblidar l'existència de classes socials i de conflictes socials. No po-

dem tancar els ulls davant les desigualtats i les injustícies, les que trobem ben a prop i les que trobem a escala planetària.

Així, doncs, hem d'afirmar la grandesa dels nostres valors que, entre d'altres coses, són els únics que garanteixen la construcció d'una societat humana en el ple sentit de l'expressió. I l'apel·lació als valors ens porta necessàriament a parlar de coherència i compromís. La nostra pràctica col·lectiva, però també el nostre capteniment individual, han de ser congruents amb els valors que defensem.

Segona afirmació. Sols armats de valors i bones intencions no arribarem enlloc. O som capaços de traduir els nostres valors en propostes polítiques concretes, factibles i capaces de mobilitzar àmplies majories, o les nostres millors intencions no contribuiran a millorar en absolut una societat que és manifestament millorable. El capitalisme o, si ho voleu, l'economia de mercat, és un sistema econòmic però no pot ser en cap cas la guia per regular la societat. Hi ha coses que són mercaderies, però el bé més preuat és el de la llibertat i els drets que permeten exercir-la en la pràctica, les condicions que permeten desplegar lliurement la personalitat de cadascú. I tot això no ho garanteix, en absolut, el mercat. De fet, aquests objectius són incompatibles amb el model neoliberal de globalització al que hem d'enfrontar-nos radicalment.

Tercera afirmació. Tota transformació ha de partir d'una anàlisi acurada de la realitat. Si no coneixem bé el nostre entorn, les contradiccions que ens envolten, els condicionaments de tota mena, a nivell local i a nivell global, no serem capaços de transformar res.

Quarta afirmació. La democràcia és el requisit indispensable per impulsar la transformació de la realitat a través de la política. No hi ha altre mètode per mesurar la valoració que els ciutadans fan de l'acció política que la seva lliure expressió a les urnes. Per tant, els ciutadans no s'e-

quivoquen. Quan guanyem és que ho hem merescut. Quan perdem, és que no ho hem fet prou bé. I si es redueix el nostre suport electoral, cal buscar les causes, en primer lloc, en la feina realitzada i en les propostes que hem formulat als electors.

Cinquena afirmació. La democràcia no pot quedar reduïda a la participació electoral. Les eleccions són la mesura de l'eficàcia de l'acció política. Però la democràcia, la participació, no són sols mecanismes a exercir un cop cada quatre anys. No sols hem d'afavorir que la gent voti, sinó que participi en la definició i aplicació de projectes, que s'impliqui. Tant a través de les associacions, els sindicats, etc. com de la participació individual a tots els nivells. La participació sols és possible a través d'un alt grau d'informació, de l'accessibilitat dels càrrecs polítics, de l'existència de mecanismes concrets que la permetin i l'estimulin.

Sisena afirmació. Sense partits no pot organitzar-se la democràcia. Qui defineix l'interès general? Com es vertebra un projecte col·lectiu? Aquest és el paper dels partits: socialitzar la política, establir canals de participació, definir programes d'actuació i programes electorals, proveir mecanismes per seleccionar i remoure el personal polític. El discurs antipartits és un discurs antipolític i també antidemocràtic. I des d'una perspectiva d'esquerres l'acció política té una indiscutible dimensió col·lectiva. El debat obert invita al contrast de posicions, a confrontar plantejaments amb la realitat, els errors d'un poden ser previnguts o esmenats pels altres, la suma d'idees i de capacitats, multiplica, assegura el màxim potencial del col·lectiu.

Efectivament, som socialistes. Formem part d'una àmplia corrent de pensament a nivell mundial formada pels que estem convençuts que un món millor és possible. I que serà un món en el que les persones gaudiran dels mateixos drets, d'una igualtat real d'oportunitats. Serà un món

en què res no serà jutjat pel seu preu, sinó pel seu valor. Serà un món en que la societat s'organitzarà per tendir a l'ideal segons el qual cada persona tindrà cobertes les seves necessitats i que cada persona aportarà segons les seves possibilitats. Serà un món on els diners no seran la mesura de totes les coses. Estem convençuts que el mercat assigna recursos econòmics però no ha de regular la societat, que el neoliberalisme destrueix les societats fent del «campi qui pugui» l'única llei. No ens resignem davant les injustícies, les desigualtats, la pobresa, l'exclusió, la manca de llibertat, la negació dels drets humans.

Els socialistes som internacionalistes, les nostres idees ens agermanen per sobre de les fronteres. Som fills de la Internacional. Però els socialistes ens comprometem també amb el nostre entorn més immediat. Per això podem dir que som catalanistes i som socialistes per les matei-

Si oblidem que el socialisme és un projecte per transformar la realitat en un sentit de justícia social, no sols traïm la nostra història i els nostres valors, sinó que el nostre projecte perdria el seu sentit en limitar-se tant sols a una gestió ben intencionada i eficient dels afers públics.

xes raons. Perquè volem construir a Catalunya una societat basada en la justícia. Catalanisme i socialisme són per a nosaltres indestriables. Són alhora sentiment i compromís.

El nostre catalanisme

El catalanisme polític és plural. El catalanisme polític des del seu inici ha estat integrat per visions i concepcions diferents de Catalunya, del futur de la convivència dels catalans i les catalanes i de les prioritats de caràcter econòmic, social

i cultural. De vegades s'ha volgut donar una imatge monolítica del catalanisme, però això no correspon a la realitat. Fins i tot, s'ha volgut identificar el catalanisme amb una única tradició política, la de caràcter conservador, en una afirmació que encara s'ajusta menys a la realitat.

Des dels seus inicis, el pensament catalanista viu un doble origen: una orientació progressista, amb una forta petjada de Pi i Margall i el seu federalisme, i una altra de tipus tradicionalista fortament influïda per Balmes. Una i altra tradició responen a interessos i valors diferents i connecten amb línies polítiques diferents: en la nostra tradició, el catalanisme és hereu del pensament revolucionari, de les revolucions liberals americana i francesa. La nació és considerada com una agrupació d'individus lliures i iguals, que gaudeixen d'uns drets inherents a la condició de persona humana, per més que el seu reconeixement només pugui realitzar-se encara dins d'un determinat àmbit territorial. Els individus han decidit viure plegats a través del pacte. La nació és el resultat d'un pacte entre subjectes lliures que acorden la convivència de la manera que creuen més adequada. La sobirania resideix en els individus, que passen de ser considerats només súbdits a ser ciutadans, amb drets i deures. És el concepte de nació política i aquesta manera de considerar la nació marcarà a fons el catalanisme progressista des de Pi i Margall a Valentí Almirall, des de Rovira i Virgili a Rafael Campalans. La nació deriva de la voluntat de les persones.

Al costat d'aquesta tradició n'existeix una altra, hereva del tradicionalisme i que parteix de la idea que la nació és una realitat natural, que s'identifica per posseir un esperit nacional, que es manifesta en una llengua i comunitat forjada per la tradició i la història. Les nacions estan vivificades per un esperit que els hi és propi. Aquest és el concepte de nació cultural objectiva, que no depèn de la voluntat dels individus que hi viuen.

Els socialistes som
internacionalistes, les nostres
idees ens agermanen per sobre de
les fronteres. Però els socialistes
ens comprometem també amb el
nostre entorn més immediat.
Per això podem dir que som
catalanistes i som socialistes per
les mateixes raons. Perquè volem
construir a Catalunya una
societat basada en la justícia.
Catalanisme i socialisme són per
a nosaltres indestriables.
Són alhora sentiment
i compromís.

Així, doncs, què és per a nosaltres el catalanisme?

1. Catalanisme és autogovern

L'element central del catalanisme polític és la voluntat d'autogovern del poble de Catalunya. Som una nació perquè els ciutadans i les ciutadanes de Catalunya volem autogovernar-nos a través de les nostres institucions. Això significa tenir l'ambició d'eixamplar el màxim possible la nostra capacitat per decidir per nosaltres mateixos en els diferents camps de l'activitat pública i reforçar la identificació del poble de Catalunya en les seves institucions d'autogovern.

Tota realitat nacional és una realitat complexa. El que afirmem és la primacia de l'autogovern com element constitutiu del fet nacional. Això vol dir que la nació és allò que expressa la voluntat dels ciutadans i les ciutadanes. No és el poble que està al servei d'una idea de Nació abstracta, sinó la nació que està al servei del poble. Però vol dir alguna cosa més. Vol dir que el catalanisme es mesura sobretot pels graus d'autogovern que puguem assolir. El vigor i la força de la realitat nacional catalana està en relació, abans que res, amb la capacitat que tinguem per decidir per nosaltres mateixos sobre les qüestions que fan referència a la nostra vida col·lectiva.

Cal que siguem conscients que l'element essencial que tenim plantejat en el futur del nostre país no és la qüestió abstracta de la sobirania. En un món d'interdependències creixents, allò que cal és enfortir i precisar els continguts polítics del nostre autogovern, en llenguatge i conceptes propis de la realitat sociopolítica del segle XXI i molt particularment en la perspectiva institucional i coherent de la construcció europea.

L'autogovern no pot ser excloent, sinó que ha de ser integrador. Per una raó de principi i també per tal d'aconseguir que arrelhi al màxim en el si de la societat catalana. Un catalanisme basat

L'autogovern no pot ser excloent,
sinó que ha de ser integrador.
Un catalanisme basat només
en els aspectes lingüístics i
culturals exclouria dels seus
plantejaments una part important
de la societat catalana, que no té
el català com a primera llengua.
Nosaltres considerem catalana
tota expressió cultural
que hagi arrelat a Catalunya,
vingui d'on vingui.

només en els aspectes lingüístics i culturals exclouria dels seus plantejaments una part important de la societat catalana, que no té el català com a primera llengua. Dir que per ser catalanista cal expressar-se en català i estar impregnat de la cultura catalana és excloure avui del catalanisme el 50% de la població. És afeblir la causa que es pretén defensar. El nostre autogovern es veurà reforçat el dia que hi estiguin a favor i el sentin com a seu els ciutadans de Catalunya que no s'expressen en català però que veuen en l'autogovern de Catalunya la millor manera d'exercir els seus drets i de defensar els seus interessos. Per això és important subratllar l'estret lligam entre el catalanisme i l'autogovern, en una doble perspectiva: per una banda, l'autogo-

vern permet la defensa dels interessos de tots els catalans, més enllà de la seva procedència; per l'altra, ofereix la possibilitat de desenvolupar un projecte comú de país en el qual la identitat col·lectiva es va construint dia a dia com a resultat de la dinàmica social i de l'ambició de país, i té la voluntat d'assegurar la continuïtat dels elements lingüístics i culturals que ens ha legat la història.

2. Catalanisme és integració i justícia social

56

Catalunya ha estat sempre un país de pas, un passadís per on han desfilat i en el qual han restat gent i cultures diverses. Algunes veus d'esquerra de principis de segle, que s'oposaven tant a la dreta catalana i a algunes derives tradicionalistes com a l'actuació divisòria del lerrouxisme, ho havien formulat amb contundència. Rafael Campalans en feia una afirmació de present i de futur, amb unes paraules inoblidables: «Catalunya no és solament –com voldrien alguns– la geografia i la història passada. És sobretot aquest deler regenerador que s'encomana a tots els homes que hi viuen, és a dir, aquesta voluntat d'història futura. No és la història que ens han contat, sinó la història que nosaltres volem escriure. No és el culte als morts, sinó el culte als fills que encara han de venir». En un breu eslògan, l'Assemblea de Catalunya va fer d'aquesta voluntat integradora un crit multitudinari: «Som i serem un sol poble».

És el model integrador que entre nosaltres hem batejat amb el nom de «societat gresol». Es basa en dos conceptes fonamentals: primer, el ple reconeixement de la diferència; segon, un fort disseny unitari, comunitari i integrador. Nosaltres considerem catalana tota expressió cultural que hagi arrelat a Catalunya, vingui d'on vingui. Hem de dir no a la cristal·lització de les diferències, hem de dir no a la compartimentació en realitats estanques. La fusió, la construcció d'una identitat comuna, és un objectiu inexcusa-

La justícia social és indestruïble del nostre projecte catalanista. Ens cal una distribució de la riquesa i de la cultura més equilibrada. Cal que el creixement econòmic pugui arribar a tots els sectors de la societat i a tots els racons del país i sigui capaç d'incorporar els nous, que és precisament un dels reptes més importants del moment present.

ble, perquè la nostra concepció de les coses passa per l'existència d'una societat cohesionada, perquè sabem que només en aquest terreny poden créixer i estendre's la llibertat, la justícia i la igualtat.

El nostre catalanisme incorpora la diversitat lingüística com a valor de present i de futur a partir del compromís de garantir que el català, la llengua específica del país, no sols no retrocedirà sinó que esdevindrà causa comuna de tota la ciutadania. Per això varem convèncer tothom a principis dels anys 80 del segle passat de no dividir les escoles per raó de llengua, adoptant la tècnica de la immersió lingüística. Per això varem proposar que en el projecte de nou Estatut hi fi-

gurés el següent principi: «Totes les persones a Catalunya tenen el dret a emprar i el deure de conèixer les dues llengües oficials, sense cap mena de discriminació. Els poders públics de Catalunya establiran les mesures necessàries per a facilitar l'exercici d'aquest dret i el compliment d'aquest deure».

Però no només parlem d'integració cultural i lingüística, sinó d'integració social, de cohesió social. És per això que la justícia social és indes- triable del nostre projecte catalanista. Ens cal una distribució de la riquesa i de la cultura més equi- librada. Cal que el creixement econòmic pugui arribar a tots els sectors de la societat i a tots els racons del país i sigui capaç d'incorporar els nous, que és precisament un dels reptes més importants del moment present.

3. Catalanisme és federalisme

Si l'element essencial del nostre catalanisme és l'ambició d'autogovernar-nos, la determinació dels continguts polítics de l'autogovern esdevé la qüestió central. És en aquest punt on el federalisme és un punt central de referència. El federalisme ens ofereix el millor model en què inspirar-nos a l'hora de decidir quins són els continguts de l'autogovern de Catalunya, tenint en compte que aquest autogovern s'haurà d'exercir en un marc polític complex caracteritzat per l'existència de diferents nivells de govern (l'europeu, l'estatal, el català, el local) i en el qual cada un d'aquests nivells disposarà d'uns determinats graus de poder polític.

En l'inici del segle XXI el federalisme és, potser encara més, un aspecte decisiu del nostre projecte catalanista.

Fins ara hem vist com, per al catalanisme de progrés, l'autogovern, per una banda, i la integració i la cohesió social, per una altra, esdevenen els dos objectius essencials de la nostra proposta. El tercer objectiu, que a més de lligar-los els articula, és el federalisme.

El federalisme és, avui més que mai, la clau que ens obre la porta al model de la nostra relació política amb Espanya i amb Europa; i, a més, és la manera més positiva i més democràtica d'articulació dels poders polítics i d'aproximar-los als ciutadans i a les ciutadanes. És la manera més moderna i eficient d'organitzar l'Estat en el segle XXI.

Què és federalisme?

El federalisme, alhora que és un sistema d'articulació dels estats o de les regions dins d'un Estat, és també un criteri d'organització social democràtica que té com a idea fonamental la prioritat de l'individu. La persona posseeix tota la seva llibertat i únicament cedeix aquella part de la seva llibertat que vol entregar; a més, decideix a qui vol entregar-la, i no l'entrega mai a un sol poder, sinó que la pot distribuir entre els poders que cregui oportuns. En aquest sentit el federalisme és també una actitud, una sensibilitat, una manera de forjar la convivència en llibertat.

En aquest moment d'articulació del procés de construcció europea el federalisme esdevé clau per una doble raó: per un costat, perquè permet l'articulació i la cessió de sobirania dels Estats membres i, per un altre, perquè és l'instrument que permetrà una nova manera de relació dels poders per fer-los més democràtics i més propers als ciutadans i a les ciutadanes. L'aposta per una Europa unida, que estimula un sentiment de pertinença més ampli, és complementada amb un rol dels Estats que el principi europeu de subsidiarietat assegura. A la vegada, s'aferma una acció paral·lela de «devolució», des d'aquests esglaons intermedis, cap a les regions i als municipis. Aquesta Europa de la Unió enforteix els valors de proximitat i de participació: el federalisme es convertirà en l'instrument per adequar-los. Per això mateix, més que un canvi del concepte de sobirania, el federalisme suposarà un nou impuls al concepte de ciutadania, vers una Europa dels

ciutadans i les ciutadanes en la qual estats, nacions, països tinguin el seu grau de responsabilitat i protagonisme col·lectiu.

* * *

Fins ara sols he fet afirmacions, per definir un projecte. Però afirmar unes coses implica negar unes altres. El futur de Catalunya no és separar-se d'Espanya o ignorar-la. Millorar l'autogovern de Catalunya no ha d'implicar enemistar-se amb la resta de pobles d'Espanya, ni tan sols afeblir el nostre compromís solidari amb el projecte comú que compartim.

58

Per això voldria fer una petita digressió polèmica: el nostre catalanisme no ens converteix en nacionalistes.

Defensar que Catalunya és una nació no ens converteix en nacionalistes. Nosaltres no tenim com a objectius la sobirania o la independència de Catalunya, ni creiem que el sentiment de pertinença nacional serveixi per distingir a las persones, ni per enfrontar-les, ni que la principal contradicció política sigui l'anomenada qüestió nacional, ni que la sobirania resolgui per si sola els problemes socials de cap país.

Mantenim des de la nostra fundació una relació federal amb el PSOE que, per cert, ens fa objecte de crítica constant per part dels partits nacionalistes, que no ens consideren un partit d'estricta obediència catalana. Ni que fóssim un orde religiós! Nosaltres mantenim una relació federal amb el PSOE perquè volem. No ens la imposa ningú. És el model de relació que hem triat lliurement.

Sempre hem rebutjat la idea que una nació comporti una identitat nacional homogènia basada en raons ètniques, lingüístiques o culturals. I no creiem que sigui impossible que dues o més nacions puguin conviure en un mateix Estat. Per als nacionalistes una nació sense Estat és una anomalia a corregir tan ràpidament com sigui

possible. Per als nacionalistes l'existència de dues nacions en un mateix Estat implica necessàriament un conflicte entre sobirania i identitats. Per això hi ha nacionalistes espanyols que sols reconeixen com a nació l'espanyola. I per això hi ha nacionalistes catalans que somnien amb un Estat propi.

Des del nostre catalanisme els socialistes defensem una relació federal entre Catalunya i Espanya, precisament perquè no creiem que Catalunya i Espanya siguin realitats separables. Creiem que Catalunya és una nació plural i diversa, i que la cultura catalana té la riquesa d'expressar-se en diferents llengües. Creiem també que Espanya és una nació de nacions en la que ningú no té per què negar o discutir la seva identitat a ningú. Espanya és una nació de nacions que basa la seva unitat a partir del principi d'igualtat de drets entre tots els ciutadans, i de la garantia del dret a la autonomia de les nacionalitats i regions que l'integren. Per això rebutgem la pretensió dels que reclamen l'exercici del dret d'autodeterminació, aplicable només a les antigues colònies o a les situacions de manca de democràcia o de negació de drets a les minories nacionals.

Els socialistes catalans, com la majoria de ciutadans i ciutadanes de Catalunya, considerem absolutament compatibles la reivindicació d'un major autogovern per a Catalunya amb la voluntat de compartir un mateix Estat amb tots els pobles d'Espanya, amb els que ens uneix una relació fraternal cimentada al llarg dels segles. Precisament un dels objectius de les reformes que proposem es que els catalans sentin cada cop més com a propi un Estat que reconegui sense embuts el seu caràcter federal i plurinacional.

La nostra reivindicació de més autogovern i millor finançament persegueix apropar el poder a la ciutadania, l'increment de la justícia social i la plena consideració de Catalunya com a subjecte polític, és a dir, com a espai ciutadà que vol ser

reconegut com a tal i vol participar col·lectivament en el disseny d'un projecte espanyol comú de modernitat i justícia social.

Què implica la consideració de Catalunya com a subjecte polític? No sols acceptar que es defineixi com a nació, sinó també reconèixer que l'aspiració de Catalunya a l'autogovern respon a una voluntat afirmada de forma continuada al llarg de la història. Implica fomentar la llengua catalana com a patrimoni cultural de tots els espanyols, objecte d'especial respecte i protecció (art. 3.3 CE). Requereix respectar sense traves l'exercici de les competències que ja té reconegudes i de les que ara calgui afegir fruit de l'experiència acumulada o de l'aparició de noves realitats com la immigració o la Unió Europea.

El federalisme és, avui més que mai, la clau que ens obre la porta al model de la nostra relació política amb Espanya i amb Europa; i, a més, és la manera més positiva i més democràtica d'articulació dels poders polítics i d'aproximar-los als ciutadans i a les ciutadanes. És la manera més moderna i eficient d'organitzar l'Estat en el segle XXI.

Requereix considerar a la Generalitat com a institució de l'Estat i afavorir la seva participació en les institucions europees. I necessita de l'impuls de mecanismes de participació, integració i codificació com un Senat federal, en les que les qüestions forals, lingüístiques, culturals o corresponents al Dret civil propi hagin de comptar necessàriament amb l'acord de les Comunitats directament afectades. I no creiem que cap d'aquests plantejaments impliqui una demanda de cap mena de privilegi.

Estem convençuts que el federalisme proporciona solucions per a una millor relació entre Catalunya i Espanya, entre d'altres coses, perquè supera el risc de confrontació entre identitats i una anacrònica discussió sobre sobiranes originàries. I també perquè evita la ruptura de la societat catalana en funció de la diversa identificació nacional dels seus ciutadans, unint els que només es poden considerar espanyols si es respecta profundament la seva catalanitat, amb els que no poden concebre una Catalunya separada de la resta d'Espanya. La nostra idea és molt clara, no només no volem marxar d'Espanya, sinó que seguirem treballant per aconseguir que la relació entre Catalunya i Espanya sigui cada dia més sòlida precisament perquè estigui basada en la llibertat, el respecte mutu i la solidaritat.

Tal com vaig escriure en un article, potser el federalisme sigui cosa de ingenus, però segueix essent la millor alternativa a la confrontació entre nacionalismes, que, al cap i a la fi, no són altra cosa que l'expressió col·lectiva de l'egoisme individual i el mur darrera el que s'amaguen els que tenen por a superar les diferències nacionals, lingüístiques i culturals en una democràcia pluralista avançada.

Un solució federal per al finançament autonòmic

El nostre plantejament federal pot i ha d'aplicar-se també a la qüestió del nou sistema de fi-

No es pot penalitzar l'esforç fiscal dels catalans, no es pot tallar les ales al creixement.

Si es vol que Catalunya segueixi sent solidària s'ha de permetre que segueixi sent més competitiva.

I això ho hem de poder explicar.

Hi ha més pobres a Catalunya que a Extremadura i Andalusia juntes.

60

nançament. Nosaltres no defensem un sistema de concert econòmic. No sols perquè la Constitució ho impedeixi, sinó perquè parteix d'un enfocament bilateral i insolidari que no compartim.

La nostra proposta de finançament pot ser d'aplicació general, no cerca cap privilegi, i parteix dels següents principis:

- Creació de l'Agència Tributària de Catalunya amb la responsabilitat de recaptar tots els impostos pagats pels ciutadans de Catalunya. Aquesta Agència establirà les formes de coordinació més adients amb l'Agència Estatal d'Administració Tributària; per a nosaltres la millor fórmula és la del consorci.
- La Generalitat haurà de tenir una àmplia capacitat normativa sobre aquests impostos.
- El rendiment d'aquests impostos es repartirà entre l'Estat i la Generalitat.
- Catalunya ha de contribuir a la solidaritat amb la resta de Comunitats Autònomes perquè totes elles puguin prestar nivells de serveis similars si fan un esforç fiscal similar.
- El nou sistema no ha de penalitzar ni l'esforç fiscal ni la capacitat emprenedora dels que més aporten.

Com que aquest serà el debat més complex que haurem d'afrontar, cal evitar caure en la trampa de la insolidaritat en la que alguns volen atrapar-nos. Per això suggereixo vertebrar la discussió al voltant d'alguns elements que poden afavorir la comprensió de les nostres posicions al respecte i la seva assumpció Catalunya enfora. Quins haurien de ser aquests elements? Primer, l'evidència que Catalunya necessita millorar significativament el seu finançament, per fer front a la necessitat de garantir la nostra competitivitat i aprofitar el nostre potencial de creixement econòmic –a través d'una adequada dotació de capital humà– i per fer front als nostres dèficits socials (l'impacte de la immigració, l'existència de bosses de pobresa i exclusió, el dèficit sanitari, la problemàtica de la dependència, i les noves necessitats educatives –l'aplicació de la reforma i el repte de l'etapa 0-3 anys–). Segon: la necessitat d'un sistema transparent, just i solidari, que redueixi diferències, que ajudi més els que més ho necessiten i, sobretot, que no penalitzi l'esforç fiscal i emprenedor dels que més aporten. Crec que aquesta és la forma més sensata de conduir el debat.

Fa setmanes es va publicar una estadística segons la qual Catalunya només tenia tres Comunitats Autònomes per sota en el rànquing de creixement econòmic en els darrers quatre anys acumulats. El nostre creixement s'està alentint i això és greu, i no té només a veure amb el fi-

nançament autonòmic. Una altra estadística curiosa; si s'ordenen les Comunitats Autònomes per renda per càpita abans d'impostos i després d'impostos veurem que Catalunya passa de la quarta a la sisena. I llavors què passa, qui s'ha beneficiat? Els que estan els últims a la taula? No, aquests segueixen sent els últims. Nosaltres volem ser molt solidaris i tants anys com calgui.

Però això implica que no es pot penalitzar l'esforç fiscal dels catalans, no es pot tallar les ales al creixement. Si es vol que Catalunya segueixi sent solidària s'ha de permetre que segueixi sent més competitiva. I això ho hem de poder explicar. Hi ha més pobres a Catalunya que a Extremadura i Andalusia juntes. A vegades es diu «una cosa són els territoris i altra les persones», doncs mirem-ho de prop perquè, per exemple, Girona és la més rica de les províncies espanyoles. Sí, però al costat de Girona hi ha Salt, amb uns problemes socials molt aguts; a vegades les magnituds agregades són molt enganyoses, molt. Nosaltres tenim un deure envers els ciutadans que viuen aquí i si resulta que aquí hi ha bosses de pobresa i exclusió, si tenim una demanda d'escoles bressol, si resulta que hem de fer una reforma de l'ensenyament que necessita unes inversions, unes dotacions econòmiques i uns reciclatges de professorat, ho hem de poder fer.

El cert és que amb els seus impostos els ciutadans paguen serveis que desenvolupen tres nivells diferents d'administració. I això és el que cal organitzar de la forma més justa i eficient possible. Una forma senzilla, clara i solidària. Una fórmula federal com la que nosaltres proposem.

Però el model federal que volem no passa només pel nou Estatut i el nou finançament. Passa també per introduir mecanismes federals en el funcionament de les institucions estatals, particularment el Senat.

El Senat hauria de ser la Cambra de les Comunitats Autònomes, perquè aquestes acordin qüestions entre elles, entre elles i el Govern de l'Estat, i entre elles i el Congrés dels Diputats, desenvolupant així una funció decisiva en la distribució territorial del poder de l'Estat, i abandonant el trist paper de cambra de segona lectura. El Senat així concebut hauria de garantir la defensa de la plurinacionalitat, la pluriculturalitat i el plurilingüisme d'Espanya i podria assegurar la participació de les Comunitats Autònomes en quatre qüestions estratègiques i crucials:

- L'elaboració de la legislació de l'Estat, especialment quan afecti la distribució territorial del poder polític.
- La formació de la voluntat estatal en la Unió europea.
- La designació de membres d'òrgans constitucionals.
- La decisió sobre les qüestions relatives al finançament autonòmic i a la territorialització de les inversions de l'Estat.

Acabo per donar temps al debat. Cada dia que passa estic més convençut de la força, la coherència i el caràcter engrescador del nostre projecte. Un projecte contra la resignació. Un projecte contra la divisió i el conflicte. Un projecte per a la majoria. I també estic convençut que mai com ara hem tingut tant a prop la possibilitat de fer-lo realitat. Amb un president de la Generalitat que es diu Maragall, amb un Govern catalanista i d'esquerres a Catalunya, amb un president del Govern d'Espanya que es diu Rodríguez Zapatero, amb un Govern del PSOE, i amb un primer secretari del PSC que es diu Pepe Montilla.

* Text revisat de la conferència pronunciada per Miquel Iceta al Club de Conferències del PSC el 28 de juny de 2005.